

This is a digital copy of a book that was preserved for generations on library shelves before it was carefully scanned by Google as part of a project to make the world's books discoverable online.

It has survived long enough for the copyright to expire and the book to enter the public domain. A public domain book is one that was never subject to copyright or whose legal copyright term has expired. Whether a book is in the public domain may vary country to country. Public domain books are our gateways to the past, representing a wealth of history, culture and knowledge that's often difficult to discover.

Marks, notations and other marginalia present in the original volume will appear in this file - a reminder of this book's long journey from the publisher to a library and finally to you.

Usage guidelines

Google is proud to partner with libraries to digitize public domain materials and make them widely accessible. Public domain books belong to the public and we are merely their custodians. Nevertheless, this work is expensive, so in order to keep providing this resource, we have taken steps to prevent abuse by commercial parties, including placing technical restrictions on automated querying.

We also ask that you:

- + *Make non-commercial use of the files* We designed Google Book Search for use by individuals, and we request that you use these files for personal, non-commercial purposes.
- + *Refrain from automated querying* Do not send automated queries of any sort to Google's system: If you are conducting research on machine translation, optical character recognition or other areas where access to a large amount of text is helpful, please contact us. We encourage the use of public domain materials for these purposes and may be able to help.
- + *Maintain attribution* The Google "watermark" you see on each file is essential for informing people about this project and helping them find additional materials through Google Book Search. Please do not remove it.
- + *Keep it legal* Whatever your use, remember that you are responsible for ensuring that what you are doing is legal. Do not assume that just because we believe a book is in the public domain for users in the United States, that the work is also in the public domain for users in other countries. Whether a book is still in copyright varies from country to country, and we can't offer guidance on whether any specific use of any specific book is allowed. Please do not assume that a book's appearance in Google Book Search means it can be used in any manner anywhere in the world. Copyright infringement liability can be quite severe.

About Google Book Search

Google's mission is to organize the world's information and to make it universally accessible and useful. Google Book Search helps readers discover the world's books while helping authors and publishers reach new audiences. You can search through the full text of this book on the web at <http://books.google.com/>

STADTBIBLIOTHEK

BIBLIOTHEK

76.152-B

ALT-

76152-B.

Q. D. B. V.
DISSERTATIO
De
ANTIQUIS ROMANOR.
NUMISMATIB.

Consecrationem

Illustrantibus,

Quam Benivolo Indultu Senatus Philosophici

In Alma Lipsiensi

Publico subjiciunt Examine

M. CHRISTIAN CNORR,

Rut. Sil.

&

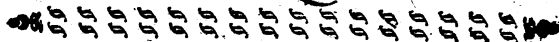
BENEDICTUS HOPFERUS, Altorf. Nor,

Phil. Baccal.

Ad d. 16. Junij.

ANNO M DC LX.

H. L. Q. C.

L I P S I Æ

Typis Hered. COLERIANORUM.

No. 5.

NOTICE OF THE
COURT OF COMMONS
IN PARLIAMENT ASSEMBLED

That the said Court of Commons do hereby certify

that the said Court of Commons do hereby certify

that the said Court of Commons do hereby certify

that the said Court of Commons do hereby certify

that the said Court of Commons do hereby certify

that the said Court of Commons do hereby certify

that the said Court of Commons do hereby certify

that the said Court of Commons do hereby certify

that the said Court of Commons do hereby certify

that the said Court of Commons do hereby certify

that the said Court of Commons do hereby certify

PRÆLOQVIUM.

Quam vana fuerit Gentilium circa Divinum cultum superstitio, quàmque variâ occasio summa Numina multiplicandî, inter alia multa non parùm quoque ostendit absurdissima illa Romanor. ceremonia, quàm Consecrationem dicunt Autores; in qua non tantùm multos Imperatores summa virtutis admiratio, sed & immerentes alios adulatio plerumq; atq; ambitio humanâ mortalitate exemptos Deorum inferebat numero, & inter Astra collocatos Religiosò Templorum & victimarum cultu venerabatur. De hac post tot alios si & nos paucula proferamus in medium; ne dicas quæso, Lector amice, nos post Homerum Iliadâ pangere, aut ululâs, quod ajunt, Athenas portare: nihil enim exhibebimus, nisi illa de ea saltim monumenta, quæ nobis conservârunt antiqua numismata. Sic itaq; Favente NUMINA

CAPUT I.

De Virtutibus, tanquam mediis consequendæ divinitatis, in nummis expressis.

§. 1. Nummi Romanorum Indigetum vel ipsam illor. Divinitatem certis notis exhibent, vel publicam ejusdem declarationem, Consecrationem scil. vel honores consecratis exhibitos. Quamvis enim difficillimum sit in tanta, talium nummorum varietate exactè eisdem dispertire, ad hæc tñ. classes pleriq; videntur posse reduci.

§. 2. Circa Divinitatem duo nobis exhibent Nummi, nimirum ejusdem impetrande mediâ, & symbola impetratæ. Illa sunt virtutes, quas Cicero appellat Divas, propter quas datur ascensus in Cælum. Quamvis enim multos legamus fuisse consecra-

tos, qui nunquam se virtutibus consecraverant; & manifestè testetur Plinius Junior in Paneg: *Neronem dicasse Cælo Claudium, ut irrideret;* nemo tamen facile negabit, propter virtutes plerumq; Divinitatem tributam esse mortalibus. Unde etiam illæ ipsæ tantis subinde mastrabantur honoribus, ut consecratis delubra dedicarentur, & constituerentur Sacerdotes.

§. 3. In Nummis inveniantur *Virtus, Pietas & Religio, Fides, Concordia, Justitia & equitas, clementia, indulgentia, constantia, providentia, liberalitas & munificentia, pudicitia.* Quamvis enim adhuc aliæ reperiantur Divæ, quæ propriè virtutes non sunt, sed res tantum expetendæ plerumq;: nimirum *Pax, spes, securitas, tranquillitas, victoria, felicitas, fortuna, abundantia* s. *uberitas, annona, moneta, salus, latitudo* s. *hilaritas, juventus, fecunditas, nobilitas, honos, libertas &c.* Illas tamen hic non explicabimus, quia Consecrationis gratiâ in nummis nunquam reperiuntur.

§. 4. *Virtus, s. Fortitudo*, cui primus sanum posuit *Marcellus*, & deinde *Scipio Nummatinus*, testibus *Plutarcho* in *Vita Marcelli*, *Cicerone* de *Nat. Deor.* & aliis; & postea *Victuriô* teste (*Lib. VII. Architect.*) *Cæsar* *Marius*; in Nummis variè exprimitur. *Neronianus* quidam eandem Figurâ *Militari galeata & paludata* representat, dextra *parazonium* & sinistra *hastam* tinentem, cum *chpeo* ante pedem dextrum & *galea* sub eodem. In alio *Neronis* simili figurâ utrâq; manu *discum* tenet. *Galba* eandem formâ *juvenis nudæ* cum *hastâ pura & parazonio*; item *Amazonis* formâ (*Romam indigitari* putant) cum iisdem armis in *galea stantem* expressit: *Hadrianus* *galeatam* cum *pilo & parazonio* in globo; item *succinctam* cum *scipione militari* in *galea stantem* effinxit: eodem modò *Commodus* sed *sedentem*; & *Marcus Aurelius* & *Septimius Severus*, sed *sine galea*. *Decy* & *Terrici* nummi *Amazonem* in *Spoliis sedentem* cum *pilo & lauro* *VIRUTEM AUGUSTI* nominant: ubi *Septimij Severi* nummus pro *Lauro victoriolam* habet. In *Caracalle* nummo dextram imponit *tropæo*, cum duobus *captivis assidentibus*. *Geta* expressit figuram *Romæ armatæ* in *Spoliis sedentis* cum *victoriola & cornu copie*. *Severus Alexander* figuram *militarem* cum *jaculo & tropæo*

stropæo item cum *victriciola* pilo & *scuto*, item cum *globo* & *hastâ* exhibet. *Philippi* duos *equites* dextras attollentes, *Marcus Aur. Val. Maximianus* *Herculem* cum exuviis *Leonis* expresse-
runt; *Victorinus* *feminudi* juvenis figuram, cum *pilo* & *chlyeo* adhibuit. Atq; ita nobis *Diva* ipsa exhibetur: præter quam ex nummis et-
 iam fortia quædam Imperatorum facta cernere licet: videlicet
Caracallam *Equestrem*, *Barbarum* quendam *jaculô* petentem; item *Trajanum* *equitem* *Leonis* exuviis capite & corpore indu-
 tum *leonem* conficientem, adjuvantibus duobus militibus *pel-*
tatis eam *jaculis*; cum inscriptione *DIVO NERVÆ TRAIANO*
OPTIMO AVG. P. P. & in averſa *VIRTUS AVGUSTI*, ex quibus
 hæc *meridiana* clariùs apparet, quàm *insigne* *medium* conse-
 quendæ *Divinitatis* fuerit *Virtus*, ut propterea *Galerius. Val. Maximianus* seipsum *dextris junctis* cum *Virtute* pactum ineun-
 tem in *Nummô* quodam expresse-*rit*. videatur *Occo Med. Aug.*
Numismat. Imper. & Tabb. Caroli Ducis Croyjaci loc.
Imp. cit.

§. 5. *Pietas*, quàm *iustitiam* esse *adversus Deos*, & *cul-*
tum erga *Majores* aut *sanguine conjunctos* ait *Cicero* 1. de *Nat.*
Deorum, *maximi* quoq; semper apud *Romanos* habita est, ut
ædem quoq; ei consecraverit *Marc. Acilius Glabrio Duumvir* in
Foro olitorio, eo locô, ubi quondam *filia Parentem* *mammis* suis
aluerat teste *Pliniô* *Lib. VII. c. 36.* *Livio* *Libro XL.* *Val. Max.*
Lib. V. c. 4. In nummis vel *pietatem* in *Deos* cernimus vel in
homines. Illius caput in nummo quodam *Cesaris* exhibetur, ve-
 latum; non velatum in nummo quodam *Bruti* adjectô nomine
 suô: velatum & laureatum in alio *Bruti*, cum *tripode Securi* &
Simpulo in averſa, ad denotandos *Ludos Apollinares* à *Bruto* e-
 ditos; aut ritum sacrificandi, in quo coronam sumebant. (pro-
 pterea enim & *Lepidus* videtur coronasse *Pietatem* in uno &
 coronam cum *Simpulo* coronatæ apposuisse in alio nummo.)
 Velatum & *diademate* ornatum inter *Tiberij* nummos cum *Gut-*
to, lituo, & *simpuvio* notis, *Auguratus* & *Sacerdotiorum* *Tiberij*
 in averſa. *Integra Effigies à Cajo* (ob *Pietatem* ejus in dedicando
 Templo *Divi Augusti*, quod in altera numi parte cernitur) sedens
 exhibetur, velatô capite tenens *paterâ* adstante *Camillo* quodam: in

Hadriani quodam stans expansa dextra vota facere videtur: à *Lucio Elio* stans ante aram velata cum patera voventis ritu effingitur: in *Antonini* quodam eodem modò habetur, sed pro patera acerram tenet: in alio nummo non velata cum canistro aræ adstat victimam attrahens: in *Faustine* I. nummo *Thui* ex acerra incensa ara inicit velata; item alterâ manu tropæum gestens, pateram in aram effundit velata, item non velata voventis gestu acerram tenet: atq; sic quoq; in *M. Aurelij* quodam habetur astante *Camillo*, ut videtur: in *Lucille* nummis modò sedens inveniatur, modò stans ad aram cum acerra. In *Diadum-niani* numo quinque insignibus Pontificalibus lino, se cespitem, *Curio*, *Capedunculâ* & asperum illò notatur: ita quoq; in *Decij junioris* nummo, nisi quòd adjecta hæc sit patera.

§. 6. Ubi notandum, hanc Pietatem, aliquando Religionem appellari. Exempla habemus in nummis *M. Aurelij*, ubi nobis Templum quoddam exhibetur cum Deo suo, hac adjecta inscriptione: RELIG. AUG. IMP. VI. COS. III. SC. ob quale Templum etiam *Cajus* Pietatis imaginem in nummo suo exhibuit, ut supra ostensum est. Alius *Aurelij*, *Mercurium* cum Patera & Caduceo exhibet cum inscriptione: RELIG. AUG. IMP. II. COS. III. SC. Propterea procul dubio, quia *Mercurius* credebatur Deorum cultus & Sacrificia ordinasse, secundum *Diodorum* Lib. I. Eundem *Mercurium* Caduceo & marsupio instructum nummus quidam *Decij junioris* exhibet cum inscriptione: PIETAS AUGG. ob eandem causam procul dubio.

§. 7. Neq; tantum eam pietatem, quæ Deos, sed & quæ homines respicit, expresserunt, illamq; variam. *Sextus Pompejus* enim, qui Pium se vocavit, quòd parentis mortem captis armis vindicare studuerit, *Amphinomum* & *Anapiam* *Catanenses* fratres, quibus pietatem Antiqui significabant, in altera quorundam denariorum parte impresit, de quibus videatur *Strabo* Lib. VI. In nummo quodam *Metelli Pij*, & in alio *Cesaris* *piam Ciconiam* Pietati appictam videmus: & in quodam *L. Antonij* pietatem erga Fratrem sic animadvertimus representatam, ut *Ciconiam* ad pedes, cornu copia verò & gubernaculum navis in manibus habeat; quemadmodum in alio ejus nummo in ma-

nu

au Pietatis cornu copia; cui duæ insident Ciconia cum acerra in
 manu altera videre licet. Aliam pietatem in Galba cernimus,
 qui togatus in nummo quodam alterâ manu orbem terrarum
 tenet; altera *Juvenis* cujusdam caput contingit: unde Inscriptio
Pietatis vel de Adoptione Pisonis vel de pueris alimentariis à
 Galba institutis intelligenda est. *Domitia* quoque pietas in num-
 mis exhibetur, quæ Cæsarem filium nutrit & tutata est; idque fi-
 gurâ sedente, alterâ manu hastam puram tenente, & alterâ con-
 tingente adstantem filium: quam ob causam & *Matidia* duæ ap-
 pinguntur *Puella Filia*, cum inscriptione *Pietatis*; & *Pietas* ipse
Antoninus cum infante in ulnis & duobus ad pedes adstantibus
 exhibetur, procul dubio propter institutos alimentarios. Vid.
 observ. ad Tab. Caroli & Occo locis cit. Imp. & hic in Theo-
 dora Constantii. Inveniuntur quoque nummi, quibus *Senatus*
 erga Imperatorem suum pietas repræsentatur. Ita in quodam
 nummo *Aurelij* Senatus, formâ *Viri Togati*, Imperatori dextram
 porrigit, cum Inscriptiōe: PIETATI SENATUS SC. Cos. II.
 P. P. Alii Aurelio Cos. V. item Commodò Cos. V. eodem Sym-
 bolò, cusi sunt. Similem erga Imperatorem *Gordianum* pie-
 tatem *Balbinus junctarum dextrarum* Symbolò expressit, cum
 inscriptione: PIETAS MUTUA AUGG. ex quibus omnibus non
 leviter apparet, quanti antiquitus æstimata fuerit *Pietas*, ut pro-
 pter eam inter alia videatur consecrata esse *Sabina Hadriani*
 uxor, inter cujus nummos tales quidam inveniuntur, qui alterâ
 parte eam appellant *Divam*, altera vel aram exhibent cum In-
 scriptiōe: PIETATI AUGG. vel *Pietatis Imaginem* cum Inscr. PIETAS
 AUGG. SC. Videatur Occo p. 243.

§. 8. Ad Fidem nunc accedimus, constantiam illam & ve-
 ritatem dictorum & conventorum, quemadmodum à Cicerone,
 describitur i. officior. Cujus Aedem in Capitolio fuisse Plinius
 innuit Lib. XXXV. c. 10. Nat. Hist. à Numa fortè primùm conse-
 crata & ab Attilio Calatino refecta, quemadmodum ex collatione
 Dion. Halicarn. L. 2. & Cic. L. 2. de Nat. Deor. colligit Rosinus
 L. Ant. 2. c. 18. Illam triplicem nobis exhibent nummi, *Publi-
 cam*, *Augustam* & *Militarem*. Publicam interdum duæ dextræ
 junctæ significant cum Caduceo & duabus spicis, ut in *Vespasiani*
 quodam,

quodam, interdum eadem cum *Caduceo*, *spicis* & *papaveres*, ut in alio *Domitiani*. Interdum *Diva* ipsa figura mulieris stolata sinistra *pateram* sive *vacuam* sive *frugibus*, plenam, dextra *spicis* cum *papavere* tenet, ut in alio *Domitiani*. Interdum sine *papavere* *spicis* tantum habens inter *Hadriani* nummos invenitur. His Symbolis enim nil aliud voluerunt indicare antiqui, quam fructum, qui exsistere solet, è Fide, Pace, & Concordia, quem admodum innuit Anton. Augustinus Antiqu. Dial. II. p. 18. *Augusta* Fides si mutua intelligitur duabus *dextris juncta* notatur, ut in *Balbino*; Si respicit populum, *fœmina stans, sinistra cassis, strum florum & frugum*, dextra *spicis* tenente, exprimitur, ut in *Platina* vid. *Occo*, p. 428. & 221. ubi alia quoque Figura sinistra *Caduceum* tenens & dextram *elevantis* sub fidei nomine invenitur. *Militaris* in Nummis, *Macrini*, *Severi*, *Alexandri*, *Valeriani*, *Tetrici*, *Taciti*, *M. Aur. Maximiani* & aliorum, interdum stans, interdum sedens inter duo signa *Militaria* invenitur, præter quæ à *Severo Alexandro* cum *Cornucopiæ*, à *Caracallâ* cum *victoriola* & bacillo; ab *Elagabalo* idem cum *cornucopiæ*, item cum *turture* (secundum Augustinum Dial. Antiqu. p. 18.) exprimitur. Interdum quoque per 4. signa militaria, ut in *Philippi* nummis, interdum per duas dextras, sive solas, ut in *Antonianis*, & *Vitellianis*, sive cum *aquila* aut *Caduceo*, ut in numismatibus *Albini*, notatur. *Antoninus Philosophus* Figuram stolatam cum *victoriola* & signo militari, *Caracalla* cum labaro & signo, *Philippus* cum pilo & spoliis *Valerianus* cum hasta & bacillo, *Elagabalus* galeatam cum hasta exhibent. In *Commodi* nummis Imperator Cohortes alloquitur, quæ datam fidem ipsis in memoriam revocaturus: In *Domitiano* quodam milites super aram fidem suam Imperatori datis dextris obligant. Quæ omnia clarissimè ostendunt, quanta gloria fuerit Imperatoribus Fides Exercituum, & quanto studio ipsi quoque coluerint Fidem non mutuam tantum, sed & publicam.

§. 9. Concordiæ cui 4. vel 5. *Ædes Rome* consecratæ fuisse *Rosinus* perhibet L. II. c. 18. vel *Symbola* in nummis cernimus, vel effigiem. Inter *Symbola* (1.) juncta dextra occurrunt, quas *Concordiæ insignia* esse ipse quoque *Tacitus* docet Histor. L. I. Illæ vel sola exhibentur, ut in quibusdam *Tetrici* & *Macrini*, vel
in pro-

in prora navis signum militare tenent, ad denotandam Concordiam terrestrium & navalium Copiarum, ut in *Antony & Nerva* nummis observatur. Inveniuntur quoque tres *dextra junctæ* in nummis *Antony*, ad denotandam concordiam Triumviror. Item in *Antonini Pij* nummis, fortasse ad denotandam Concordiam Trium Ordinum Pop. Rom.: quemadmodum à *Valeriano Juniore* adhibentur ad designandam Concordiam *Valeriani*, *Gallieni* & *Valer. Jun.* (2.) Huic symbolo ad finem est illud, quo *due Figure dextras jungunt*, quæ vel sunt *Imperator cum conjuge*, in nummis *Caracallæ*, *Plautilla*, & *Faustina I.* vel *duo Augusti*, sicut *M. Aurelium* & *L. Verum* exhibentur. Vel *duo milites*, ad militum concordiam exhibendam; quemadmodum in numismatibus *Aureliani* cernimus. (3.) Huc referenda quoque videntur *conjunctæ* in nummis *facies*, quæ Concordiæ inscriptionem habent, quales sunt Imperatoris *Severi*, & conjugis *Julie* apud *Ocon*, p. 344. (4.) Symbolum Concordiæ est *Gornix* in aureo quodam *Faustinae I.* Unde *Alciatus*:

Cornicum mira inter se concordia vita est,

Inq. vicem nunquam contaminata fides.

Vid. *Occo*, p. 297. Similem in *Tabb. Caroli* inter *Domitiae* nummos invenimus, ubi *Cornix* ramusculo cuidam arboris insidet, Concordiam & fidem conjugalem denotans secundum *Politianum*. *Miscell. C. 67.* (5.) Huc etiam *Pau* refertur, quem in alio *Domitiae* observamus, cum inscr. CONCORDIA AUGUST. est enim avis *Junonia*, quæ *Dea Concordiæ* Conjugali præsidet. (6.) Concordiam etiam, sed exercituum, designant tria signa militaria in nummis *Antony & Severi Alexandri*, quæ (7.) etiam per *Martem*, *dextra scipionem aut pilum*, *sinistra tropæum* tenentem, in *Vitellij*; (8.) per *militem stantem inter quinq; vel sex signa militaria*, in *Septimij Severi & Getæ*; (9.) per *victoriam cum palma* in *Probi* nummis significatur. (10.) Concordiam bellò partam *Theodosius* per *victoriam galeatam*, sedentem *dextrâ hastam*, *sinistrâ clypeum* tenentem exhibet: quam in alio nummo per figuram *galeatam cum globo crucigero & scipione* sedentem representavit. Effigiem Concordiæ *Matronali habitu stolatam* plerumq; animadvertimus modò stantem modò sedentem:

B

sepiissi.

ſæpiſſimè cum *Patera* ad Divinitatem illius & *cornucopia* ad ubertatem ex illa naſci ſolitam demonſtrandam: In nummis videlicet *L. Aely Hadriani, Fauſtina, Severi Alexandri, Nerva, M. Aurelij, L. Veri, Vitellij* & aliorum. Ubi notandum, interdum duplex obſervari *cornucopia*, qualem videmus in nummis *Plantille*, & *Otatilla*, Argumentum videt duplicis ubertatis, majorisq; fœcunditatis, ex hac virtute ortæ: quam ob cauſam, quoq; interdum *ſpicas* habet cum *Lance Satura*, interdum *ramum* in *Fauſtina II.* & *Vitellij* Nummis ad lætitiæ ex concordia natam deſignandam. *Cornucopiæ* enim & *ramus hilaritatis* ſymbola ſunt, quia rami propter viriditatem lætitiæ quandam præſerunt vid. obſerv. ad Carol. Tab. 44. n. 3. In *Hadriani* & *Veri* quibuſdam ſedentis Concordiæ brachium à *Spe* ſuſtentatur, ita ut illa ſimul digitum in *cornucopia* intendat; ad ſignificandam ſpem abundantiæ ex Concordia *Hadriani* & *Sabinæ*: in quem finem quoq; in quodam *Fauſtina II.* *Spei habitu* ſedet cum duplici *cornucopia*. Alibi cum *haſta* ſpectatur in *Vitellij* ſcilicet & *Plantille* numiſmatibus Concordiæ robur designans, niſi fortè *patera* & *haſta* pura ſicut alibi ſæpiſſimè, ita & hic divinitatis inſignia ſunt. In *Fauſtina* quodam *Columnæ* innititur ad ſtabilitatem denotandam: in quodam *Aurelij M. Aurelij* & *L. Veri* *Pallio complecti* videtur, conjunctionem animor. designans. In quibuſdam *Antonianis* dextrâ *Caduceum*, ſiniſtrâ *cornucopiæ* habet cum inſcr. CONCORDIA PÆTORIANORUM. Atque ſic felicitatis è militum Concordia natæ indicium eſt, quam etiam designat cum in *Antonini Pij* quodam *Hiſſonidæ*, cum ſigno militari in alio ejusdem *victoriolæ* cum *cornucopiæ* tenet. Ejus caput velatum cum *diademate*, in quodam *L. Aſſidij Longi* Denario exhibet *Urfinus* p. 168. Atq; ſic olim culta fuit Concordia. Ita quidem, ut inter alia propter eam, quoq; conſecrata videatur *Fauſtina*, quemadmodum patet ex nummo: DIVA AUG. FAUSTINA. CONCORDIÆ dua Figure, jungentes dexteras apud *Occom* p. 273. Idcirco quoq; in quibuſdam *Antonini Caracallæ* & *Plantille* appellatur CONCORDIA FELIX, imò *Caracalla* parentes conſecratos non rectius honorari poſſe cenſuit, quam ſi cum

cum aliis virtutibus divinitatis illorum causam quoque; Concordiam fuisse testaretur: ideoque pulcherrimum hunc nummum addit: ANTONINVS P. AVG. PONT. TR. P. V. COS. *Antonini facies.*

CONCORDIAE AETERNAE Severi & Juliae facies
conspicuae, Imperatoris natiuitas apud Occon. p. 371.

§. 10. *Iustitia* quoque inter illas Divas est, propter quas datur ascensus in caelum, ideoque in nummis *Hadriani*, *Sept. Severi* & *Severi Alexandri* dextra pateram, sinistra hastam puram tenet. In *Nervae* nummis aliquando dextra hastam, sinistra ramum; aliquando pro ramo *balancem* tenet. Semper autem *severis* habitu est, quod sapientem iudicem matura deceat delibatio. Ejus caput in quodam *Tiberij* nummo exhibetur, *formam integram, severam, vividam, non velatum*, sed ornatum *diademate*. Vid. Ant. Augustin. Dial. 2. p. 20. Car. Tab. 17. n. 16.

§. 11. Ei ferè æqualis est *æquitas*, ideoque ferè semper cum *balance* effingitur, *stolata* stans: ita ut præterea interdum *cornucopiae*, ut in nummis *Sept. Severi*, *Getae*, *Nervae*, *Albini*, *Sev. Alexandri*, ad denotandam felicitatem inde natam: interdum *virgam*, quia omnibus æqua est, & q. pertica metiri loca solet. Aug. Dial. Ant. p. 21. ut in aliquo *Vespasiani* nummo: interdum hastam obtineat in *Vespasiani*, *Domitiani*, *Vitellij*, *Hadriani*, *Galbae* &c. nummis ad indigitandam ipsius divinitatem. Ob quam causam in *Macrini* quodam pateram tenet cum *cornucopiae*.

§. 12. Jam *Clementia* sequitur quam non tantum tanquam Divam cum patera & hasta pura effigiatur. *Hadrianus*, *Antoninus P.* & *Albinus* &c. sed etiam honore templi dignam censuit Senatus Romanus. Plutarchus enim in *Cæsare* & *Dio* Lib. XLIII. testantur, *Senatum Clementiam, Aequitatem, Libertatem Publicam, Concordiam Novam, & Felicitatem tanquam Deabus in Caesaris honorem templa dedicasse*: Hinc in quodam *Cæsaris* nummo invenimus caput *Clementiae benigno vultu, diademate ornatum* appositum ramo oleæ ut videtur, in *Misericordiae* signum; in averſa autem Templum apparet cum statua ramusculum oleæ & hastam puram tenente, quæ procul dubio illa clementia est, quæ (teste *Plinio* Lib. VII. Cap. 25.) usque ad penitentiam omnes superavit *Cæsar*. Ejus Templum quoque; exhibet alius quidam *Cæsaris* num-

mus à *Sepullicus* cum Inscr. CLEMENTIE CÆSARIS. Vid. Occo p. 15. Porro ejusdem caput quoque in *Tiberij* nummis observatur. Ipsa verò *Diva* interdum cum *Ramo olea & hastâ purâ*, ut in *Vespasiani & Vitisij* numismatibus; interdum cum *patera* representatur, *pallam aperiens*, refugium miseris; ut in quodam *M. Aurelij*.

§. 13. Huic adjungemus *Indulgentiam*, quam *Caracalla* exhibet cum *Patera*, ob divinitatem, & *Sceptro*, quod *Sceptrum* tenentes deceat indulgentes esse. In *Hadriani*, *Antonini P.* & aliorum nummis *dextram* qsi. è Cœlo oriunda in sublime erigit, & ad indicandam vim suam *hastam* tenet. *Septimius Sev.* & *Caracalla*, quod in *Carthagenenses* suam exercuerint indulgentiâ, *Uraniam*, qualis ab *Afris* colitur, *Leone vestam* representarunt. Et *Postumus*, quod *Tributa Galliarum* remisit in nummo quodam hominem procumbentem surgere jubet, cum Inscr. INDULGENTIA PIA POSTHUMI AUG. Huc *Anton. Aug. Dial. 2. p. 30.* nummum *Gordiani* refert, in quo *fœmina stat leonem inter & Taurum*, qui videatur.

§. 14. Nos *Constantiam* quoque attingemus; quæ inter nummos *Clandij* potissimum interdum *Subsellio insidens*, interdum *stans galeata & hastata dextrum indicem attollit*: notatque præcipue *constantiam* in jure dicendo & excubando pro *Rep.* *Vigiles enim in Columna Trajani perpetuò eò modò cernuntur.* Sub ejus Inscr. *Antonia Cornucopia* sicut omnes ferè virtutes, & *facem* tenet ob sacerdotium, *D. Augusti. tab. Car. 17. 24.*

§. 15. Sed & *Providentia* inter *Divas istas* locum habet, quæ in nummis plerumque *globum* habet appictum, sive in *dextra*, ut in *Posthumi* nummis; sive *ad pedes*, ut alibi sæpissimè, quo nihil aliud, quam *orbis terrarum ejusdemque gubernatio* designatur: Hinc eundem interdum *virgâ attingit*, quasi versatura eundem aut *leges illi consistendæ præscriptura*, ut in quodam *Antonini Pij*; interdum manu *dextra monstrat*, ut in aliis *Hadriani & Septimij Severi*. Ad hæc *hastam* tenet in *Trajani*, *Antonini Pij*, *Hadriani*, *Albini*, *Septimij Severi*, *Posthumi*, & aliorum numismatibus ad designandam summam providentiæ auctoritatem & robur perpetuum cum adjuncta divinitate. In *Trajani*,
Commo-

Commodi, & Albini nummis ramum habet, olea, ut viderur, Pacis nimirum symbolum, in quam potissimum directa esse debet. *Providentia Imperatorum. Hadrianus* eam cum *Spiciis* exhibet, eodem modo *Commodus*; sed quia ipse volebat *Hercules Romanus* vocari, ideoq; *semetipsum formâ Herculis nudi cum-clava, dextro crure insistentem Prora, dextra ramum tenentem,* cum aliquot *Spiciis* in nummo expressit: *Spicæ* autem, quas *Providentia* etiam in *Severi Alexandri* quodam, sed super aratener, nihil aliud denotant, quam curam annonæ ejusdemque ubertatem, quam etiam designant *papavera* in *Severi Alexandri* nummis ipsi appicta. *Papaver* enim *Cereri* sacrum est, hinc *Cereale* dicitur *Virgilius* I. Georg. Porro *Cornucopia*, quod gestat in Nummis *Severi Alexandri, Gordiani, Posthumi, & aliorum* (præter id, quod insigne est omnium ferè virtutum) etiam argumentum est felicitatis è *Providentia Imperatoris* natæ; quodque cum eodem *Columnæ innixa, à Gordiano & Posthumo* exhibetur, stabilitatem felicitatis & *Constantiam Providentiæ* indicat. Cæterum & illud, *Providentiæ* adscribitur, cum *Nerva & Trajanus* in Nummis suis Imperium Globo denotatum à *Senatu, & Titu* illud à *Patre* accipiunt. Vid. *Ocon. & Car. Tabb. h. l.* Tandem etiam Symbola quædam *Providentiæ* notanda sunt, nimirum *Caput Solis* in *Antonini Caracallæ & Ara* in *Augusti, Vespasiani & Titi* nummis: quemadmodum enim rectè in *Protopoeia solis* *Ovid. Lib. IV. Metam. v. 235.*

*Ille ego sum, dixit, qui longum metior annum,
Omnia qui video, per quem vider omnia tellus,
Mundi oculus.*

Ita *Providentia* rectè à videndo derivatur, quippe, cujus natura in eo potissimum consistit, ut futurum aliquid videat, antequam fiat, & quidem ad devitanda mala & procuranda bona necessaria. Vid. *Cic. de Inv. L. 2. C. 53.* Ara autem propterea nota est *Providentiæ*, quia argumentum *Divinitatis* est, *Dei* autem proprium est regere mundum *providentiâ*. Vid. *Anton. Aug. Dial. 2. p. 25.* Nisi fortè ara illa *Providentiæ* dedicata est, ut huc referenda sit antiqua illa inscriptio in observat. ad *Tab. Car. p. 28.*

§. 16. Ad Liberalitatem pervenimus Divam Militibus

& Populo charissimam, quæ plerumque per *Congiarum* Imperatoris denotatur, sicut id in Nummis *Hadriani*, *Antonini Pij*, *Maximini*, *L. Vri*, *Marc. Aurelij*, *Commodi*, *Getæ*, *Elagabali* & Alior. observari potest. Interdum tamen præter Imperatores sedentes in nummo nihil exhibetur. Vid. nummi *Gordianorum* & *Philippor.* Sæpe *liberalitas stolata* dextra *Congiam*, sinistra *cornucopia* tenet, quemadmodum eam *Hadrianus*, *Caracalla*, *Sever. Alexander*, & alii expresserunt. In nummis *Commodi* eadem *Tesforam frumentariam* cum *cornucopia* tenet: in *Hadriani* v. *Cornucopia effusura* videtur significatione ubiq; manifesta. Liberalitati ad finis est *munificentia* in Ludis potissimum occupata; hinc ut plurimum per *Elephantem* designatur, in nummis videl. *Septimij Severi*, *Antonini Pij*, *Commodi*, *Caracalla*, &c. In quodam tamen *Antonini Pij* *Pateram* & *Hastam puram* tenet cum *animali* quodam ad dextrum pedem, fortè *Elephante*: unde patet, eam quoq; inter Divas numeratam esse.

§. 17. Restat *Pudicitia*. Diva *peplô velata* sedens & dextra *velum faciei obtendens* cum *hastâ* sinistrâ; quemadmodum in nummis *Abfiliæ*, *Sabinæ*, *Oracillæ*, *Lucillæ*, *Saloninæ* &c. observari potest. In quodam *Faustine II.* dextram quasi pudore suffusa ori *admovet*, sinistrâ *stolam* quasi modestiæ causa *levans*. Sæpe quoq; per *Vestem* denotatur, vid. Obs. ad Tab. Car. 30. n. 24. & 33. n. 18. De *ejus ara* videantur Nummi apud *Ocon*, p. 221. & alibi. Atque hæc sunt illæ Divæ, virtutes nimirum consecratæ, ob quarum studium ipsis quoq; Imperatoribus collata fuit Divinitas. Reliquæ cum propriè virtutes non sint, & res tantum expetendæ Divinitate donatæ & consecratæ in tanta paginarum angustia à nobis dilucidari non possunt, videatur *Anton. Augustinus Dial. Antiq.* 2. p. t.

CAPUT II.

De Appellatione Divorum, Æternitate, Insignibus & habitu Deorum; Cometa, Coronatione à Jove facta, stellis & bigis.

§. 1. Visis itaq; Mediis Divinitatis impetrandæ; videndum quoq; est, quibus modis illa, cum jam impetrata esset, in.

in nummis exprimitur, ita tamen ut ea, quæ ad ipsam Consecrationis ceremoniâ pertinent, hîc nondum consideremus. Primum ergo ante omnia occurrit *Denominatio*, juxta quam illi, quî suis meritis humanam sortem excessisse videbantur, & alii consecrati *Divina* quoque accipiebant nomina & quidem pro temporum varietate varia; inter quæ communissimum est illud, quo *Dei* dicebantur Imperatores & Augustæ *Divæ*. Hinc toties in nummis legitur *DIVUS JULIUS* & *DIVOS JULIUS* (antiquo more, ut alias *VOLCANUS* in nummis, & apud Comicos sæpe *vols*, *voltis*, *Davos*, fortè ne duo *VV*, concurrerent. Vid. Anton. August. Dial. Antiq. 6. p. 98.) item: *DIVI JULI* & *DIVO JULIO*. Hinc & Augustus *DIVI F.* dicitur, & ipse *DIVUS AUGUSTUS* & *DIVUS AUGUSTUS PATER PATRIÆ*. Gaudentque hoc nomine, quantum ex nummis apparet præter *Julium* & *Augustum Claudius*, *Vespasianus*, *Titus*, *Domitianus*, *Nerva*, *Trajanus*, *Hadrianus*, *Antoninus Pius*, *Marcus Aurelius*, *L. Verus*, *Commodus*, *Pertinax*, *Sept. Severus*, *Geta*, *Alexander*, *Gordianus*, *Decius*, *Volusianus*, *Valerianus* *Galieni*, *Valerianus* *Valeriani*, *Macrianus*, *Posthumus*, *Claudius Gothicus*, *Carnus*, *Numerianus*, *Maximianus*, *Constantinus*, *Maximianus II.* *Romulus*, *Nigrinianus*, *Constantinus M.* *Constantinus Secundus*. Inter Augustas vero *Divæ* dicuntur, *Julia* seu *Livia Augusti*, *Domitilla Vespasiani uxor*, *Julia Titi*, *Filia*, *Plotina Trajani uxor*, & *Soror Marciana*, hujusq. *Filia Matidia*, *Sabina Hadriani*, *Faustina utraq.*, *Julia Severi*, ejusq. *Soror Mæsa*, *Paulina Maximini*, *Mariniana Valeriani*, *Justina Valentiniiani*. Quanquam hujus appellatio Christiano more sit intelligenda, sicut & *Constantina*, ejusq. *successorum*. Præter hos autem ab autoribus etiam *Divi* & *Divæ* dicuntur *Poppæa*, *Neronis filia*, *Tacit. L. XVI.* *Domitilla Vespas. F. Stat. Sylv. I.* *Antipous Spart. in Hadrian.* *Caracalla Spart. Mamea Lamprid. in Alex. Gordiani priores* *Herodi. L. VIII.* *Philippi.* *Aurelianus Eutrop. L. IX.* *Diocletianus ibid.* *Constantinus Junior*, *Cod. Theodof.* *Constantinus Eutrop. L. X.* *Julianus ibidem.* *Jovianus ib.* *Valentinianus Magnus.* *Marcell. Com.* *Valens Cod. Theod.* *Gratianus ibid.* *Valentinianus Junior ib.* *Theodosius ibidem.* *Arcadius ibid.* *Honorius ibidem.* *Theodosius Junior Cod.* *Justin.* *Placid.* *Valentia-*

rianius. ibidem vid. Onuphr. Panvinus. Civ. Rom. p. 79. seqq.
Huc referendus est ille nummus, in quo *figura radiata sedens*.
dexterâ pateram, sinistra hastam tenet, cum inscr. AUGUSTO
DEO, apud Oeco. p. 80. Hoc enim titulo major non erat.

§. 2. Caterum & alia Divinitatis nomina Augustis
tributa hinc inde in numismatibus reperiuntur. Ita *Hercules Ro-*
manus appellari voluit *Commodus*, propter feras quasdam occisas &
Elephantem & orygem conto transfixum. Vid. Lampr. h. l. Hinc
sæpius in nummis ejus *caput cum exuvii Leonis*; item *Hercules*
nudus agens boves cum inscr. *HERC. ROM. COND. COS. VII. P. P.*
(quo Schemate ipsi quoque statua posita est teste Xiphil. ex
Dione h. l.) item *Hercules cum exuviis Leonis stans coram*.
Tropeo cum inscriptione: *HERCUL. ROMAN. AUG.* item *Nu-*
da Herculis clava & alibi *arcus & pharetra* cum inscr. *HERC.*
ROM. CONDITORI P. M. T. R. P. X. VIII. COS. VII. P. P. Et
alia ab Hercule desumpta Symbola inveniuntur & quidem ple-
rumque ex SC. Quamquam habitu *Herculis* & alios Imperatores
sæpius ornatos videamus, nimirum *Trajanum* in nummo quo-
dam Tab. Carol. 34. n. 8. *Claudium* in statua quadam Romæ
adhuc existente, *Domitianum* apud Martialem, *Hadrianum* quo-
que in nummis & alios. Vid. ad Carol. Tab. Observ. l. cit. Et in-
frâ §. 11.

§. 3. Porro & *Pietatis* nomen ita fuit adhibitum, con-
stat enim ex Dione & Fastis Capitolin. *L. Antonium* M. fratrem
ob pietatem in fratrem illud sibi imposuisse. Unde in
nummis ejus *Pietatis* imaginem invenimus cum inscr. *PIETAS*
COS. Vide Occon. p. 28. & Car. Obs. 8. l. 13. *Herou* quoque no-
men huc pertinet, quod *Antinoo* suo dedit *Hadrianus*, quemad-
modum ex nummis liquet.

§. 4. Ad *Elagabali* nomen accedimus per quod *E-*
misseni Syri *solem* intelligebant, quemadmodum ex nummis
Imperatoris *M. Aurel. Antonini Varij* apparet, in quibus ipse
vocatur. *SACERD. DEI SOLIS ELAGAB.* expressitque *Sejuges*
trahentes montem coniformem ipsius Dei simulacrum cum inscr.
SANCT. DEO SOLI ELAGABAL. apud Occon. p. 403. & alibi.
Illud sibi attribuit ille *Bassiani Caracallæ F. Imperator*, quumque
in

in plerisq; nummis tantum *Antoninus* aut ANTONINUS PIUS, a. M. AUR. ANTONINUS PIUS appelletur, in quibusdam tamen IMP. CAES. M. AUR. ANTO. ELAGAB. PIUS AUG. dicitur. Tumq; in signum divinitatis, *coronam radiatam* gestat. Vide Occon. p. 400. Ad talia nomina quoq; quidam referunt nummum *Valeriani* Valeriani Filii, in cujus altera parte ejus *effigies* cum inscript, VALERIANUS CAESAR altera verò *Jupiter vel Valerianus specie Jovis, insidens Capre Amalthea* cum inscr. JOVI CRESCENTI. Vid. Tab: Carol. 60. n. 18.

§. 5. Mentio quoq; *Domitiani* facienda esset, qui *Minnervæ filius* dici voluit, unde præcipue hanc Deam ex omnibus coluit. Gevartius Papinianarum lect. l. 4. c. 1. ejusq; effigiem in nummis sæpissimè exhibet. Item dicendum esset de *Faustina Marci*, quæ *Mater Castrorum* dicta est, unde quorundam Nummorum talem legimus inscriptionem DIVÆ FAUSTINÆ AUG. MATR. CASTRORUM. Item de aliis, qui *Jovis* nomen usurpârunt vivi: sed paginarum angustia prohibet. Vid. de his Capitol. & Xiphil. h. l. item Tranq. in Calig. & alii. *Matri Castror.* tamen titulò quoq; *Julia Severi* gaudet apud Occon. p. 365.

§. 6. Præter hanc Divinitatis denominationem occurrit *inscriptio ÆTERNITATIS*, quæ satis apertè denotat, vel jam peractam esse consecrationem, vel tanti æstimari ejus Personæ merita, ut omnino Consecratione digna sit. Illam in nummis *Titi, Domitiani, Trajani, Hadriani, &c.* specie virginis videmus *stolatam & velatam*, interdum *capita solis & lune in manibus tinentem*, quia illa sidera Romani æterna esse putabant cum *Ægyptiis*, de quibus Horus Apollò in Hieroglyph. h. l. αἰῶνα σημαίνοντες, ἥλιον καὶ σελήνην γράφουσιν. Hinc in Antiqua quadam Inscriptione, observ. ad Tabb. Caroli p. 41. hæc legimus:

ÆTERNITATI

SACR.

SOLI ET LUNÆ.

In multis *Vespasiani coram ara stat* hæc Figura, quia non tantum ipsa, sed etiam Æternus ille Augustus sacrificior. honore colendus erat. *Hadriani numismata sola Solis & Lune Capita exhibent* apud Occon. p. 233. 236. In *Faustina nummis hastam puram* habet

habet indicium suæ Divinitatis *dextramq;* protendit, quasi vana dicat esse omnia terrestria. Ibidem interdum *globum dextra gerit*, egregium Æternitatis Symbolum, siue quia Figura Sphærica neq; principium, neq; finem habet, siue quia globus mundum representabat, quæm æternum esse pleriq; priscor. putabant: Hinc toties *Roma ipsa æterna* dicitur in nummis; & in *Faustina* quodam æternitati appingitur *gubernaculum ad globum*, quasi designet, Romanum Imperium, (cujus nutu totus gubernabatur mundus, quodq; sæpè alias per globum denotatur) non cessaturum, quamdiu perduraret æternitas. In aliis *Faustina* nummis interdum *velum à collo pendens dextra tenet*, ut velut *circulum* quendam sine carentem efficiat. Sinistra autem *facem* habet, fortè ob æternitatem ignis, quæ cum Hippocrate credebant antiqui: interdum *stolam sinistra comprehendit*, ut indicet, à nemine comprehendi posse æternitatem, nisi ab æternis, *dextraq;* *Phœnicem globo insidentem* tenet, duplex Symbolum æternitatis; quæ etiam *Trebonianus Gallus* exhibet apud Occ. p. 455. Interdum *vestem per modum circuli caput ambientem sinistra tenet*, Circulus autem æternitatis typus est, interdum *globum tenens alteram manu ostendit Cælum suam sedem*. Aliquando *alata cum fascè* exhibetur, *Faustinam in cælum portans*. In *Philippi* nummis per *Elephantem* indicatur, quia hoc animal longissimò tempore vivere dicitur. Tacitus ipse se à victoria coronatum (quemadmodum alibi *Posthumum coronat Hercules*) in nummis suis expressit: utrobq; inscriptionem *Æternitatis Augustæ* legimus, ad designandam Fortitudinem, non minimum consequendæ divinitatis medium, *cujus victoria est filia & Hercules Exemplum.*

§. 7. Tertiò Divinitatem quoq; cognoscimus ex insignibus aliorum Deorum habituq; drûno, Augustis tributis. Interdum enim reperiuntur effigies, quæ *Pateram & hastam puram*, Divinitatis Insignia, tenent, ut *Augusti*; item *Livie*, (in quibusdâ *Galbæ* nummis) item *Faustine*. Interdum *coronam radiatam* gestant, ut consecrati Imperatores fere omnes, quanquam non soli. Item *velata habent capita*: ut *Domitia Vespasiani*, *Sabina Hadriani*, *Faustina antia*; *Paulina Maximini*, *Constantium Chlorus* & alii

& alii fortè, quod sanctitatis indicium erat, quia hoc habitu sacrificarunt Veteres, & Divinitatis, quia sic multæ Divæ colebantur. Præterea tamen & Jovis, Apollinis, Mercurij, Herculis, Geniorum, item Junonis, Veneris, Cereris, Cybeles, Diane, item Constantiæ, Pietatis & Spei &c. habitum hinc inde videmus Imperatoribus, aliisq; consecratis tributum.

§. 8. Et Jovis quidem insigne Aquila, in illo Cesaris apparet, in quo Venus cum galea & clypeo Cesaris ante aram consistit, in qua stat aquila ad designandum procul dubio illum Cesaris honorem, quo ipsi Jovis cognomen palam impositum erat apud Dion. L. 44. Apparet quoq; in Augusti quodam, crepidini cujusdam aræ insidens cum Inscriptione: CONSECRATIO. Quia enim Imperatores cum Jove comparare solebant antiqui, ideoq; consecratorum animas ab aquila in cælum deportari dicebant, non aliter atq; Jupiter ab aquila portari solet, de quibus postea dicendum erit; jam enim tantum ostendimus aquilam, quia insigne Jovis est, si Imperatori tribuitur, illius divinitatem denotare: in quem finem in aliis quoq; Augusti, Titi, Trajani & Antonini Pij Aquila apparet fulmen tenens unguibus, item in quibusdam Vespasiani, Titi & Pij, Aræ insidens; item in Antonini quodam globo stellato insistent, plerumq; cum Consecrationis inscriptione, & ad æternam simul memoriam denotandam, quemadmodum in nummo Claudij Gothici inscribitur. Quamquam ex eodem fonte aquila sæpe & Summi Imperij sit insigne; ob illud enim Imperator par habebatur Jovi, ut sicut hic in cælis, ita ille regat omnia in terris. In quem finem & alterum Jovis insigne fulmen nimirum toties tribuitur Imperatoribus, non tantum in unguibus aquilæ, sed interdum post cervicem Cesaris, ut in Augusti quodam, item Alatum ib. & in Aræ ib. ubi simul Divinitatis nota est, quod ex Consecrationis Inscriptione apparet. Item in sella Imperatoria in Titi Nummo, item Caduceo appictum ad denotandam belli & pacis potestatem, ut in Antonianis quibusdam observatur. Atq; sic de Jovis Insignibus, cujus tandem habitu manifestè apparet Tit. Claud. fulmen, cum hasta purâ tenens inter sex stellas, quo clarius Divinitatis signum vix reperitur.

§. 9. Deinde *Apollinis* habitu secundum quosdam *Augustus* exstat in Nummo aliquo, *Nudus rupi insidens & citharā ludens* cum Inscriptione:

CÆSAR. DIVI F.

Et *Caracalla* *lyram tenens in cippo* quodam cum ramo: cum Inscriptione P. M. TR. P. XVIII. COS. IV. P. P. S. C. ubi tamen forte utrinq; diversus ab inscriptione est effigiei respectus, ut habitus ille nequaquam competat Imperatori, quemadmodum nec *Titus* per *scrofam* designatur, nec *Nero* per *noctūam*; quamvis utrobq; Imperatorum nominibus inscripti sint nummi illi. Rectius conijcimus *Apollinis Habitum* *Neroni* tributum esse, quum ipsum *pulsantem citharam* in nummo suo observamus. Ille enim ut referret *Phœbum*, in alio nummo *illius radios capite*, & *ramum manu* exhibet, cum inscriptione AUGUSTUS GERMANICUS: Gestatq; *victriciolam* ob victorias *citharæ & cantus sui*. Unde *Populus* ei acclamabat: *Quam pulcher Cæsar, Apollo, Augustus, Unus veluti Pythius, nemo te per Jovem vincet Cæsar. Quem* admodum apud *Xiphil. h. l.* legimus.

§. 10. *Mercurij* habitu *Antoninum* expressit *Hadrianus*, interdum *equo insidentem*, cum *caduceo*, interdum *alaribus cinctum*, & *Pastori* similem, interdum cum *Pegaso*. Videatur *Occ. p. 244. seq.* Ita enim *semortuos Majorum Deorum habitu* honorare vellent, *etatis & status differentiam observabant*, ut *Reges habitu Jovis*, *Reginas Junonis aut Cereris*, *puellas Veneris*, *Pueros Cupidinis*, *Juvenes Liberi aut Mercurij insignibus ornarent*, quemadmodum notat *Autor Observ. ad Tab. Carol. p. 63.*

§. 11. DE *Herculis* Habitu §. 2. Cap. hujus, quædam notavimus; ad quæ hic saltim adjicimus nummam quendam. *Probi*, in quo Imperator sub forma *Herculis nudi sinistra clavam & exuvias Leonis tenet, dextram supra Tropeum extendit* ad denotandam fortitudinis suæ efficaciam. Inscriptio nummi est:

HERCULI ROMANO AUG.

§. 12. *Genij* plerumq; *Seminudi cum Cornucopie* pinguntur, atq; hōc habitu quoque observatur *Cæsar*, altera enim nummi cujusdam pars, *caput ejus laureatum cum stella*, altera ipsum *seminudum cum victoriola & cornucopia ante Martis simulacrum*

lactum sedentem exprimit, inq; illa parte inscriptio est : **DIV O JULIO**. Tali ferè habitu quoq; *Poppea uxor Neronis*, apparet in nummo quodam, nisi quod *velatum habeat caput*, & *dextrâ passeram*, quâ forma *Genius Populi Romani* sæpissimè in Numismatibus *Diocletiani* invenitur.

§. 13. *Junonis* insignia inter alia sunt *Sella*, *Sceptrum* & *Pavo*. His ornabantur *Augustæ* in *Divas* relatæ. Hinc illud apud *Prudentium* :

Adjecere sacrum, fieret quò Livia Juno.

Propterea inter nummos utriusq; *Faustina* aliquot *Sella* observantur cum *Sceptra*, & *Inscriptione* **AUGUSTA SC.** quæ nil aliud denotant, quàm honores *Faustinae* delatos, per *Junonis* insignia. Antè quasdam *Sellas Pavo* cernitur, cum *inscriptione* : **CONSECRATIO**. Quemadmodum enim *Junonem Pavonibus ferri* putabant *Antiqui*, ita *Divarum animas Pavonibus ad astra deportari* dicebant *Romani*. Hinc solo sæpe *Pavone* consecratarum *Augustarum Divinitas* designatur. Videantur nummi *Domitilla* & *Julia Titi F.* cujus quidam nummus pavonem expansâ caudâ stantem exhibet, propterea quod *Augusta sit Titi Filia*, (quemadmodum habet *inscriptio*) vide etiam utriusq; *Faustina* nummos.

§. 14. *Veneris* quoq; habitu quædam *Augustæ* nummis excusæ cernuntur. Hinc in quodam *Faustina Mater*, *Ceræ* habitu *spicas tenens* complectitur *F. Faustina*, *Veneris* habitu *pomum aureum* tenentem ad declarandam *letitiam* ex hujus venustate & illius fecunditate conceptam, quemadmodum innuit *inscriptio*. Eodem *Veneris cultu* cum *Pomo* etiam *Major Faustina* exhibetur diciturq; *Venus Augusta* : quo nomine etiam *Julia Titi F.* gaudet ; extatq; sub *Forma Veneris nude galeam & hastam* tenentis, innixaq; columnâ eum acclinatò clypeo, qui alias *Veneris victoris* habitus est. Vide & alios nummos *Faustinarum*.

§. 15. *Ceræ* facies tribuuntur ob memoriam quæstæ filia & *spica* ob inventam agriculturam, quo habitu in effigibus *Augustarum* nihil est frequentius. Hinc *Faustina Major* interdum *facem cum spicis*, interdum *cum spicis hastam*, interdum *duas faces* in nummis tenet ; Imò ferè in omnibus statuis &

geminis cum spiciis cernuntur Augustæ, quibus sæpe peperit ad-
ditum est, Cereri itidem sacrum, signumq; ut spiciæ, fecundita-
tis eximia.

§. 16. Porro & *Gybeles habitum* cum aliis observamus
Augustis communicatum. Ideoq; *Aeternitas Faustina* in quodam
ipsius nummo *Divam Turritam Curru à Duobus Leonibus* vectâ exhi-
bet: qui habitus sicut alias *Deum matris* est, ita hic præter Fau-
stinam, nemini potest tribui. Hinc posset videri probabile,
quod sub habitu ejusdem *Deæ, in throno inter duos leones sedentis*
altera *Faustina* MAGNÆ MATRIS Nomen obtineat; & *Julia Severi*
ob genitos Caracallam & Getam *Mater Deum* vocetur, de quo
judicium penes alios.

§. 17. Nec *Diana sive Lana* prætermittenda est, quæ
& apud Ægyptios Reginas significabat. Hujus habitu *Faustina*
Minor SIDERIBUS RECEPTA incedit, facem maribus & lunam
humeris exhibens. Eodem etiam *Julia Severi* bigis insistit & equos
moderatur. Videantur & nummi *Otacille & Salonina & Urbice*,
quib; omnibus *luna crescens in humeris* extat. Et huc quoque
illi nummi pertinent, in quibus *Luna crescens* apparet inter si-
dera quemadmodum illam utriusq; *Faustina* numismata exhi-
bent, ut indicetur Faustinas jam esse inter *Astra* collocatas.

§. 18. De habitu *Constantia* quo *Antonia* exhibetur,
superius jam actum est. *Pietatis* habitu *Domitia* pateram cum
hasta pura tenens cum filiolo suo extat, diciturq; *Divi Cæsaris MA-*
TER. Spes residua est, cui, teste Cicerone, 2. de Leg. *Calatinus con-*
secravit Aedem. Illa in nummis sæpissimè stans exhibetur, hila-
ri vultu, sinistra manu *laciniam* elevans, dextrâ verò *lilium* tenens,
ut censeat *Pterius L. 55. Cap. 9. Hierogl. & cum eo Autor* observ.
ad *Tabb. Car. p. 32. atq; sic quoq; Faustina Minor* apparet in
nummo quodam cum *Inscriptione: AUGUST. PII FILIA:* ad
indicandam spem, de *Virtutibus Faustinae* conceptam.

§. 19. Quarto *Cometam* in Nummis *Cæsaris* videmus ad
Divinitatem ipsius declarandâ, interdum quidē cum ipsius effigie,
interdum solum, cujus rei causam in *Svetonii Cæsare c. 88. his ver-*
bis legimus: *In Deorum numerum relatus est non ore modo decen-*
nentium, sed & persuasione vulgi. Siquidem Ludis, quos primos
conse-

consecratos ei heres Augustus edebat, stella crinita per 7. dies continuos fuisit, exorians circa undecimam horam. Credendumq; est animam esse Caesaris in Cœlum recepti. Et hac de causa simulacrq; ejus in vertice additur stella. Hæc Svetonius. Ex quibus fortè dari posset ratio, cur Cometa solus in Nummis exhibitus, inscribatur Divus Julius & non Genitivo vel Dativo Casu. Ceterum hac stella postmodum Augustus etiam delectatus est, eamq; in Divi Patris memoriam non tantum in galea depictam habebat, quemadmodum Servius tradit ad Virg. Æneid. 8. sed etiam in chypeo, quemadmodum ex nummo quodam Augusti colligitur, in quo Venus victrix hastam parvam & galeam tenens columnam innititur adiacente chypeo, qui pro insigni habet stellam, cum Inscriptione: CÆSAR DIVI F.

§. 20. Quinto in Claudij quodam etiam aliud Divinitatis Indicium apparet. Imperatori nimirum Augusto basi quadam insistenti ab Jove imponitur corona laurea cum inscriptione: DIVUS AUGUSTUS. In æterni illius triumphi signum, quo Augustus Cœleste Jovis Capitoliū ingressus erat.

§. 21. Sexto Divinitas Imperatorum quoq; ita notatur, ut illorum capita inter stellas appareant: quemadmodum caput Augusti consecrati interdum inter deos, interdum inter septem stellas observatur, & postremum quidem inter Claudij nummos apud Occon. p. 108. In hunc pene modum DOMITIANI F. Puer globo quadam insidet, septem stellis circumdatus cum inscr. DIVUS CÆSAR IMP. DOMITIAN. F. Tab. Carol. 32. 14. ita Hadrianus Trajani & Plautilla facies exhibet, cum stellis verticibus eorum imminentibus inscriptio est: DIVI PARENTIBUS.

§. 22. Septimo Faustine quidam occurrit, in quo ipsa velum per modum circuli caput ambiens tenet, & à bigis currui insistent in cœlum rapitur cum Inscriptione: ÆTERNITAS. Non aliter ac Romulus Martis curru vectus in cœlum credebatur: & Herculem

— Pater Omnipotens inter cava nubila raptum
 Quadrifido currui radiantibus intulit astris. Apud Ovidium Lib. IX. Metom. v. 271. De Oraculo, quod Juliano pro-

promisit, eum curru igneo in cœlum raptum iri videatur Suidas:
De nummo Constantini Magni, in quo ipse quadrigis insidens
demissa calitis manu excipitur vid. Euseb. Lib. IV. c. 74. de Vit.
Constant.

CAPUT III

De iis, quæ ad ceremonias consecrationis perti-
nent; Deq; honoribus consecratis exhibitis.

§. I. Hactenus illa vidimus numismata, quæ ipsam
Divinitatem Augustorum designant, nunc ad ea pergimus, ex
quibus Ceremoniæ Consecrationis observari possunt. De quibus
prolixè legi possunt Herodianus l. 4. c. 2. Xiphilinus in
Severo. Svetonius in Cæsar. c. 84. Dio in August. & ex recentio-
ribus Panvin. Fast. l. 2. Rosin. l. 3. c. 18. Kirchman, de fun. Rom.
l. 4. c. 13. seq. & alii. Ex his paucula tantum nummi habent; *altare*
nimirum, *rogi* ipsum & *dimissionem avium*. *Altare*, si modò
in omnium Consecrandorum pompa est exhibitum, procul
dubio illud est, in quo postea consecratis sacra fiebant. Neq;
enim verisimile est, illud Diis manibus, statutum esse, quem-
admodum in honorem Germanici factum esse testis est Tacit.
Ann. XIV. Illis enim aras tantum non altaria consecrabant;
Vid. Serv. ad Virg. Eccl. 5. nec opus fuisset pro Imperatore, qui
Deus ipse superis accensebatur, sacrificare inferis. Hinc pro-
babile videtur aram illam in pompa portari solitam, post
consecrationem statim esse dedicatam. Hoc enim est certis-
simum, quòd Imperatoribus defunctis & consecratis statuta
fuerint aræ. De Cæsaris enim ara testem habemus Tranquil.
in Aug. C. XV. & Xiphil. ex Dione h. l. qui sic ait: *Plebs*
Cæsarem in foro combussit, postea sepelivit, tum aram ei dedicare,
ad eamq; tanquam esset Deus Cæsar sacrificia facere conata est. De
Ara Augusto dedicata videri potest. Sveton. in Claudii c. 2.
consentientibus nummis, in quibus hinc inde reperiuntur *Ara*
Augusti cum Inscriptione; CONSECratio S. C. (quar.
una *inferius* habet *assidentem Aquilam*, & *superius fulmen alatum*
ut potius nudi honoris, quàm sacror. gratiâ videatur constitu-
ta: quemadmodum etiam de illa quis posset conijcere, quæ in-

ter.

ter nummos Antonini. *Antoni. Pij. insidentem habet. quodam;* de alia
 quadam Faustina sic loquitur Xiphilinus: *Senatus decrevit Mar-*
co & Faustinae statuas argenteas Romae in Templo Veneris collocari,
atque extrui in qua Virgines omnes, quae nuberent in urbe una
cum sponsis sacrificarent. Atque illa inter Faustinae nummos quo-
que exstat cum Inscriptione, CONSECRATIO. Talem
quoque Vespasiano nummi tribuunt, nec non Tito, Trajano, Se-
vero Alexandro, Volusiano, Valeriano, Gallieni, Tetrico, Claudii,
Caro, Constantio, Nigriniano, Flavio Julio Constantia, & forte
aliis. Atque ita cum nullum sit dubium, quin consecratis de-
dicatae sint aerae, maxime quoque videtur esse probabile aras
illas interdum in funebri Pompa cum funere in Campum
Martium fuisse delatas.

§. 2. *Rogum s. tabernaculum in nummis hinc inde vi-*
dere licet, potissimum in iis, qui in honorem Sabinae, Antonini
Pij, Faustinae utriusq., M. Aurelij, L. Veri, Pertinacis, Septimij Se-
veri, Juliae, Valeriani junioris & alior. sunt percussi. Describitur
autem ab Herodiano Lib. IV. Cap. 2. hunc in modum: In Cam-
po Martio, qua latissime campus patet, suggestus quidam specie qua-
drangula lateribus equis assurgit, nulla praeterquam lignorum ingen-
tium, materia compactus in tabernaculi formam. Id quidem in-
terius totum est aridis fomitibus oppletum, extra autem extis au-
ro stragulis atq; eboreis signis, variisq; picturis exornatum, supra
vero alterum minusculum quidem positum est, sed forma & ornatu
persimile portis januisq; patentibus. Tertium item & quartum
semper inferiore contractius ac deinceps alia, donec ad extremum,
quod est omnium brevissimum, perveniat. Possis ejusmodi aedificij for-
mam comparare turribus his, quae portibus imminentes noctu igne
praeclari, naves in tutas stationes dirigunt; Pharos, vulgo appellanti.
Herodiani. Utinotandum Pertinacis rogi formam Tri-
 anguli exstructam fuisse, atq; et ebore, & nonnullis statuis orna-
 tum, quemadmodum eundem describit Dionis Epitoma-
 tor Xiphilin. in Severo. Et tales statuae in Nummis quoq; obser-
 vari possunt: cumq; plerumq; quatuor tantum tabernacula ap-
 pareant, eadem in secundo & tertio potissimum extant. Faustina
 vero matris rogi statuas nullas habet, sed ear. loco sex apparent
 columna

calathina per modum Tempis Tabernaculo infuso imposita,
 quibus deinde conclave *terciam recondita forma* insitit, quam et-
 iam *supremam* exhibet. Vid. Carol. Tab. 45. 17. Observavit
 quoq; Xiphilinus, quod in summo rogi Pertinacis *curtus inauratus,*
 quo illa olim *vectus sit, fuerit collocatus.* Tales *curtus* quoq;
 in nummis observatus; *antiquande figurâ quadam, quam stantem*
consecrandi esse existimo: & quadrigas quidem cernimus in An-
 tonino Pio, Marco, Vero, Valeriano &c. Bigas verò in utraq; Fausti-
 na, ut appareat consecrandis Imperatoribus. Quadrigas, uxori-
 bus verò earum bigas tantum fuisse adhibitas, Cernuntur quoq;
 duæ facies inter conclavia *suprema ardentes in nummis Marci,*
uxorisq; Faustinae &c alia similia.

§. 3. Tertium quod circa Consecrationis ceremoniam
 nummi habent, est *avium dimissio, aquile* nimirum in Imperatori-
 bus & Pavoris in uxoribus maribus vel filiabus eorum Consecra-
 tis. De quo videatur Dio de Consecratione Pertinacis: Et Xiph.
 in Augusti funere: Nimirum *alligata jam erat Avis in Ta-*
bulato superiori, incensa autem pyrâ conscendebat quidam, ut vin-
cula solueret, quibus solutis longè lateq; libera volabat avis & supra
fumum gyra bat, animans defuncti inter sidera portatura. Vide et-
 iam Anton. Augustin. Dial. Antiq. 4. p. 58. Propterea *M. Au-*
relius in nummo quodam Dei habitu hastam puram tenens aquila
volanti, & falmen unguibus tenenti insidet, Carol. Tab. 47. 24. quem
 admodum paulò ante & Faustina conjugem pavoni *impositam,*
cum hasta purâ avolantem nummo expresserat ibid. Tab. 49. n.
 20. Ita & Paulina in nummò suo *ad astra volat, velum quoddam ad*
modum cinctis utraq; manu tenens, ibid. Tab. 56. n. 22. & Marmia-
 na apud Occon. p. 466. ubi tamen notatu dignum, quod non
 semper pavonibus deportate exprimantur Augustæ. Faustina
 enim matrem Aquila volat in nummo quòdam ita, ut caput ipsius
 superne stellas cinctum sit, & ipsa *hastâ purâ* velum æternitatis
 argumentum teneat. Vid. Carol. Tab. 44. 19. Atq; ita quoq; Sa-
 bina ad Astra tollitur per Aquilam apud Occon. p. 243.

§. 4. Tandem quoq; honores nummis expressi qui con-
 secratis jam & Deor. numerum adscriptis solebant exhiberi,
 subiungendi sunt. Quales sunt Temples, Arae, Sacerdotes, Sacrifi-
 cia,

um, Statue, Columnæ, Thensa, & Sella. Quamvis enim & adoratione, jaramentis, ludis & festis aliisq; honoribus culti sint Indigetes, istos tamen honores, cum in nummis non extent, prætermittimus brevitate causâ.

§. 5. *Et Templâ quidem consecrator. in nummis extant varia. Primo autem ex elegantissimo quodam nummo areo, alterâ parte caput Pompeji habente cum inscriptione Gæ. POMPEIUS MAGNUS; & altetâ Templum quadratum octo columnis innixum, cui superius impositum est tropæum, duobus captivis assidentibus, & adstantibus utrinq; victoriosis; (ad latas comberitur aliquod, videtur caput Pompeji esse) cum inscriptione COS. III. CONSECRATIO; manifeste apparet, consecratum quodq; esse Pompejum, inque honorem ejus Templum extructum. Nummum neq; Urfinus habet in Familiis; neq; Goriæus, qui multo est antior Urfinus, neq; Occo inter Pompeji nummos; neq; videtur observatus esse à quopiam Antiquitatis Nummarie Scriptore cum nulla ulibi extet ejus mentio. Possidetur autem ab Adm. Rev. Dn. M. Henrico Mayero Sym. ad Div. Nic. Lipsi. Meccenate meo nunquam satis colendo cum plurimis rarissimæ Antiquitatis numismatibus aliis, ex quibus quàm plurima huic Dissertationi inferere potui. Et genuinum esse materia, literæ & alia indicia docent, attritus quoq; est aliquantulum. Quod igitur Pompeji Consecrationem attinet, illud quidem ita non est intelligendum, quasi eadem Pompâ, qua deinde Imperatores publicè sit honoratus. Quum enim in *Egypto à ministris Ptolemæi confectus & capite truncatus esset, corpus ejus in litore à Philippo libero & alio quodam Cive Romano statim est combustum, & reliquie relate ad Corneliâ, quæ illas in Albano humavit; teste Plutarcho in Ejus Vita. Igitur Consecrationis vocabulum hic tantum eos honores denotat, qui ipsi defuncto tanquam Heroi in cælum adsumito à quopiam sint decreti. A quo autem hoc factum si, Atppianas docet Lib. 2. de Bell. Bivil. Rom. sic inqviens de Cæsare: Assistente vero exercitum Phosimum quidem & Achillam, ob ea, quæ in Pompejum perpetraverant, morte multavit. Theodorum demum fugientem Cassius quum in Asiam venisset, cruce suspendit. Et mox: Caput Pompeji ad se delatum minime intueri voluit Cæsar; verum sepeliri**

D. 2

sepeliri statim iussit. Templum quoque per exiguum ante urbem condi-
dit, quod Indignationis Sacrum appellavit: Et quod etate mea, Tra-
jano Imperatore Judeor. Genus in Aegypto debellante, ab Iudeis ipsis
ad opportunitatem belli disjectum est. Hæc Appianus. Hoc Tem-
plum puto in nummo representari, quia de alio vix aliquid re-
perietur. Videatur Fort. Licetus Hierogl. C. 113. p. 250. De statua
verò Pompeii in Funere Augusti inter alias Illustrium Civium
statuas deportata videatur Xiph. in Augusti Vita.

§. 6. Deinde & Caesaris Tempia in nummis cernimus:
& illud quidem, de quo Dio Lib. XLVII. sic loquitur: καὶ ἡγεῖται
αὐτῷ τὴν ἀγορὰν καὶ τὴν ἐν τῷ πύλῳ, ἐν ᾧ ἐκείνου, ὡς καὶ τῷ Ἰούλιῳ.
in nummo quodam extat apud Oecon. p. 17. qui alterā parte
effigiem Julij, Laureatam, cum cometa & Inscript. DIVO JULIO
alterā verò Templum sex. columnarum quadratum & cometam in
tympano habens, cum statua Julij habitus Auguralis cum turro, in
cippo stante exhibet: cum Inscriptione: P. LENTULUS MAR-
CELLINUS AED. CUR. Aliud quatuor columnas habet cometamq;
ut precedens statuat, Caesaris eodem habitu, sed non in Cippo cum
Inscr. DIVO JUL. in Zoophora: Juxta Templum ara est igne su-
perimposito. Hoc positum est, cum IMP. CAESAR DIVI F. esset
HI. VIR ITER R. P. C. COS. ITER ET TER DES. Sunt & alii
nummi, qui Caesaris Tempia exhibent, & quidem quadrata qua-
tuor columnarum Tab. Car. 9. n. 7. 8. cum Cometis. Vid. Victruv.
Lib. III. c. 2. Ovid. de Ponxo Lib. 2. El. 2. & Metamorph. L. XV.

§. 7. Porro & Augusti Tempia in nummis observamus,
illud nimirum, quod Aeternitati ejus consecratum est, pulcherrimum,
octo columnas exhibens cum Inscr. CUST. AETERNITATIS
AUGUSTÆ Tab. Carol. 16. 21. Oeco p. 80. & aliud, quod Caius
ipsi dedicavit, sex columnas ostendens, in quo sacrificat Caligula:
cum inscriptione nummi: DIVO AUG. SC. De hoc sic ait Dio:
Deinde Caius habitum Triumphali Templum Augusti dedicavit, no-
bilissimis pueris cum virginibus ejusdem ordinis hymnum concinenti-
bus vide Observ. ad Tab. Caroli p. 32. Aliud iterum, quod ipsi
& Romæ & Communitatibus Asia positum videtur: ita enim habet
Inscr. COM. ASI. & in Zoophoro ROM. ET AUG. vide Loc.
Svet. in Aug. c. 52. Sunt quoque nummi, qui de restitutione cu-
jusdem

iusdem Templi Augusti restantur: ita Antonino Pio COS. IIII. nummus cufus est, qui *Templum 2. columnis suffultum habet cum inscript. TEMPLUM DIVI AUG. REST.* vide Occon. p. 260. Hoc fortasse illud Tarræonense est, quod *Hadrianus videtur incepisse restituere*, teste Spartiano h. l. de pluribus Augusti Templis vid. Sveron. Octav. c. 5. & Tiber. c. 40. & 47. Dio Lib. LVI. Tac. I. & 4. Ann. Plin. L. XII. &c.

§. 8. De *Templo Claudij* videatur Tac. L. 14. De Trajani v. Pallad. Arch. I. 4. c. 8. De *Hadriani* Spart. & Labaccus Archit. p. 17. De *Vespas. Templo* quoque videntur nummi perhibere testimonium. V. Tab. Caroli 27. p. 20. Porro quoque in nummis *Faustinae I. Templorum* mentio existat, apud Occon. p. 272. & Caroli Tab. 44. 10. seqq. ubi interdum talis est inscript. Æ D. DIVÆ FAUSTINÆ. Interdum ÆTERNITAS SC. Interdum DEDICATIO ÆDIS. Et videntur omnino diversa esse Tempia vide nummos I. c. v. & Steph. Du Perac. Antiq. p. 3. ubi in Zoophoro ita legitur inscriptum: DIVO ANTONINO ET DIVÆ FAUSTINÆ EX SC. Unde apparet, aliud esse hoc ab illo, de quo loquitur Jul Capitol. inqviens: Tertiò annò imperij sui uxorem Faustinam perdidit, quæ à Senatu consecrata est, delatis ei Censibus & templo.

§. 9. Eundem honorem etiam *Maximiano Imperatori* Filius Maxentius detulit: Hinc Nummus quidam: IMPER. MAXENTIVS DIVO MAXIMIANO PATRI SOCERO.

ÆTERNA MEMORIA. *Templum in cuius apice aquila* apud Occon. p. 523. *Constantij* quoque *Templum* nummi habent insidente *videm aquila*: Inscr. Nummi est: DIVO CONSTANTIO AUG. *Constantij caput velatum & in averfa*: MEMORIA DIVI CONSTANTII ST. Occo p. 525. nec *Romulus* prætermitti debet, quem consecravit Pater Maxentius *Templum*, honore coluit. Hinc in nummis ejus *Templum* apparet, valvis bipatentibus, in medio aquila. Alios similes ejusdem vide apud Occon. p. 543.

§. 10. De aris supra abundè facta est mentio; igitur ad Sacerdotes properamus, de quibus prolixè Panvinus, Civitate Rom. p. 68. seqq. & Kirchmann. de Fun. Rom. Lib. IV.

C. 14. p. 664. & Rosinus Antiq. Roman. Lib. III. c. 17. Ita, nummo quodam *Antony tripus* apparet cum stellâ super immo- nente, & corvis insidentibus, hinc iudem & *Simplicius* appositus, ubi stella Sacerdotium Divi Julii indicat, quod Antonium habuisse Dio & Appianus perhibent, quod idem & Tripus indicat, quia sæpè in Tripode sacrificabant Ara loco. Vid. Obs. ad Car. Tab. p. 12. n. II. in aliis & quidem *Antonie* nummis ipsa *Antonia* faciem tenet & *Cornucopia* cum inscr. SACERDOS DIVI AUGUSTI apud Ocon. p. 100. Faces autem quia in Sacris accendebantur Sacerdotii Symbolum sunt. Hinc in alio *Antonie* nummo, eâdem Inscriptione, DUE FACES exhibentur. Vid. de ejus Sacerdotio Dio Lib. LIX. Huc videntur referri posse illi nummi, in quibus mentio sit *Puellarum Faustinianarum* ab *Antonino Pio* in honorem conjugis mortuæ institutarum in Tab. in Car. 43. 17. 18. ita enim apud Ocon. p. 273. complenda est Inscriptio, ut pro R legatur E & N pro D sitq; Inscr. PUELLÆ FAUSTINIANÆ. De illis videatur Capitolinus in M. Aurelio & Kirchmann. de fun. L. IV. c. 14. p. 667. & Rubenius Electorum Lib. II. c. 36.

§. II. *Sacrificia* etiam Consecratis offerri solebant, de quibus egregius Caligulæ nummus, in quo in *Templa Augusti* pulcerrimo Bos immolatur astante Cajo libante & Camillo ministrante cum inscr. DIVO AUG. S. C. Vid. Tab. Car. 18. n. II. Extat quoq; de Sacrificiis antiqua inscriptio Observ. ad Carol. Tabb. 16. n. 23.

§. 12. Ad *statuas* pervenimus, de quibus varii varia. Nos nullas tangimus, nisi quas defunctis & consecratis collocatas nummi habent. Ita in *Templo Julii* statua ipsius *Augusti* habitum tenet, interdum stans, interdum in sella sedens. *Augusti* statua in *Thensa* Elephantis vestita radiatam coronam habet hastamq; puram & ramum tenet, qualis corona sæpius deinde Consecratis primum, deinde promiscuè omnibus ferè Imperatoribus tribuitur; potissimum circa tempora Decii & successorum. Vide de talib. coronis Demster ad Rosinum L. I. c. 13. p. 41. *Vespasiani* statua in *Thensa* victoriam tenet cum hasta pura. Vide quoq; Columnam Antonini, *Thensas* Faustinae ejusq; Temple item

item Marci Thensam & ea quæ supra de habitu Diviſio Imperatoribus tributo diximus. Huc quoque *columnæ* pertinent; qualis illa *Julij* est apud Sveton. C. 85. & *Antonini*, quam in honorem Pii erexit M. Aurelius; expressitque nummò *peripetasmate* quatuor *columnarum circumdatam, cum statua Imperatoris dextra globum, sinistra hastam tenente* Tab. Carol. 42. n. 24. Trajani Columna ipsi vivo posita est.

§. 13. *Thensarum* quoque honor attingendus est. quæ sacra erant vehicula, quibus Divor. statuz vehebantur, in pompa Circensi potissimum. Antequam enim certamina in circo inciperent, insignis præmitti solebat apparatus, in quo statuz Deor. & nobilium matronarum, multorumque viror. illustrium sive curribus vehebantur, sive portabantur ferculis. Tales igitur currus etiam consecratis tribuebantur, ut illor. statuz hoc modo pompam Circensem eò redderent illustriorem. Trahebantur autem interdum *quadrigis elephantor.* quemadmodum de curribus Augusti nummi testantur, cum quibus Sveronius consentit in Claudio C. II. dicens: *Avia Livia divinos honores & in Circensi pompa currum elephantorum, Augustæ similem, decernendum curavit*: Et Xiphil. ex Dione in Nerone: *Elephantis, qui currum Augusti trahebant, in Circum ingressi cum eo usque, ubi Senatores sedebant, venissent, non ultra progressi constiterunt*, Inscriptio hor. nummorum est: Divo Augusto S. P. Q. R. atque ita quoque vehebantur statuz *Claudij & Agrippinæ, Vespasiani, & M. Antonini* testibus nummis, & *Pertinacis*; Dione in Severo teste. Interdum & *bigis elephantorum* agebantur, quemadmodum *Faustine Thense* in nummis apparent, interdum verò *mular. bigis*, quemadmodum *carpenta Agrippinæ, Domitillæ, Faustine, &c.* in nummis observantur: interdum *quadrigis equor.* ut *Thensæ Claudij victoriosæ* ubique ornata, item *Vespasiani Thensæ* iisdem ferè ornamentis exultat, & quædam *Faustine Thense* in nummis observantur. Ubi non immeritò notandum, quod Ludi Circenses, quamvis potissimum Cereri sacri essent, interdum tamen quoque delati sint Consecratis. Unde Svetonius in Calig. c. 15. de ipso inquit: *Instituit Matrem Circenses; carpentumque, quo in pompa traduceretur.* Vide & locum Capitolini de Antonino Pio, quem supra §. 9. citavimus.

§. 14.

§. 14. Tandem quoque; *Sellæ* consecratis tribuebantur, quales in nummis Faustinae I. observari possunt. Ubi tamen sub finem meritò observandum, tales honores interdum quoque, vivis esse præstitos. Propterea Tranquill. in Casare, c. 76. inquit: *Non honores modo nimis recepit, ut continuum consulatum, perpetuam Dictaturam, Praefecturamq; morum, in super prænomen Imperatoris, cognomen Patris Patrie, statum inter Reges, suggestum in Orchestra: sed & ampliora etiam humano fastigio decerni sibi passus est. Sedem auream in curia & pro tribunali Thensam & Ferculum Curcensi Pompâ, Tempia, Aras, simulacra iuxta Deos, pulvinar, Flaminem, Lupercos, Appellationem mensis e suo nomine.* Hinc quoque; de Augusto Servius ad illud Virgilii;

— erit ille mihi semper Deus illius aram &c.

Alij Imperatores post mortem in numerum referuntur Deor. Augustus Tempia vivus meruit. Confer ea, quæ de sacris Caji tradit Seneca Lib. De Tranq. An. C. 14. Et Sveton. in eo, c. 22. item quæ de Domitiano habet Suetonius in vita ejus Cap. 14. & nummos Trajani, qui cum jam III Cos. Divum appellant apud Oecon. p. 197.

§. 15. Atque ita satis, ut puto, declarata est stupenda Gentium in fingendis Numinibus cœcitas, & simul ostensus insignis ille antiquor. numismatum ad consequendam solidiorem eruditionem usus. Sit igitur

SOLI DEO GLORIA!

COROLLARIA.

1. An ex Versione 70. Interpretum, Codice Samaritanico, Historiâ Josephi, Fabulis Rabbinorum, & Antiquitatibus Chaldeorum, Aegyptiorum & Sinensium demonstrari possit, Natale mundi tempus vulgarem Aeram annis 1440. anticipare? N.
2. An ad formale Unitatis sufficiat Indivisio? Aff.
3. An Bonitas sit Conceptus Essentialiter latior, & tamen proximus Respectu perfectionis & Bonitatis in specie sit dista? N.
4. An antequam crearetur firmamentum, fuerit tempus? Aff.
5. An propter condensationem & rarefactionem aeris statuendum sit Vacuum? N.
6. An Sigma Græcorum hac formâ Σ. antiquitus fuerit usurpatum? Aff.

Österreichische Nationalbibliothek

+Z156943807

